

Anadolu Din ve İnançları Platformu / Kültürel Mirasımızı Sırtlayanlar / Bölüm 11

Nesim Bencoyo ile “İzmir Yahudi Kültürel Mirası”

KONULAR: İzmir Yahudi Toplumunun Tarihi ve Sosyal Yapısı, İzmir'in Kemeraltı Bölgesindeki Yahudi Sinagogları, Sinagogların Tarihi ve Fonksiyonları, Sinagogların Restorasyonu ve Korunması, İzmir Musevi Cemaati ile Geliştirilen Vizyon, Yahudi Kültürel Mirası Ziyaret Noktası Oluşturma Çabaları, Sinagogların Mimari ve Tarihi Özellikleri, İzmir Yahudi Kültürel Mirası Projelerinin Geleceği

Nükhet Everi- Kültürel mirasımızı sırtlayanlar söyleşilerimizde bugün İzmir'e gidiyoruz. Nesim Bencoya ile birlikteyiz. Öncelikle kendisini, ardından üstlendiği projeyi tarihinden bugüne tanıtmasını rica edeceğim.

Nesim Bencoya- Öncelikle, bu fırsat için teşekkür ederim. Kendimi biraz tanıttığım olursam, İzmir'de Yahudi kültür mirası ile ilgili birçok proje yapılıyor ve ben de bu projelerin koordinatörüyüm. Mimar değilim; sosyoloji ve antropoloji alanlarında eğitim aldım. Ayrıca, otuz yıl boyunca sinema ile ilgilendim. Antalya Film Festivali program direktörü, Malatya Film Festivali sanat direktörü ve İzmir Kıbrıs Film Festivali'nin direktörü olarak çalıştım. Şu an Hezarfen Film Galeri adında bir şirketin direktörüyüm. On yıl önce, çocukken babamın götürdüğü sinagogları yeniden ziyaret ettim ve içimde bir heves oluştu.

İzmir'in Yahudi nüfusu her zaman genel nüfusun %10'u civarında olmuştur. Cumhuriyet öncesinde Yahudi cemaatinin idare tarzı dini bir rejimdi ve sinagoglar hem ibadet yeri hem de kültür merkezi olarak hizmet veriyordu. Bu nedenle birçok sinagog kurulmuştu. Ancak zamanla bunların bazıları kayboldu. İzmir'de bulunan Yahudi cemaatinin tarihi 17. yüzyıla kadar uzanıyor. Osmanlı döneminde, İzmir önemli bir ticaret merkeziydi ve bu durum Yahudi cemaatinin de gelişmesine katkı sağladı. 19. yüzyılda İzmir'de yaklaşık 30 sinagog vardı.

On yıldır bu işin içindeyim. 2017'de Yorgo Dalaras'ın konseri için İzmir'e geldiğimde Kemeraltı bölgesinde sinagogların durumunu gözlemladım. Sinagogların çoğu hırpalanmış durumda ve etraflarında yeni binalar yapılmış. Ancak sinagogların kurtarılması için çalışmalarımız devam ediyor. Havra Sokağı gibi tarihi alanlarda çalışmalar yapıyoruz ve bu bölgeler Yahudi kültürü için çok önemli. Örneğin, Etz Hayim Sinagogu, 14. yüzyılda inşa edilmiş ve İzmir'in en eski sinagoglarından biri. Restorasyon çalışmalarına 2018 yılında başladık ve 2020 yılında tamamladık. Bu süreçte birçok zorlukla karşılaştık, ancak Yahudi cemaatinin ve yerel halkın desteğiyle bu projeyi hayata geçirdik.

İlk adımımız Etm Hayim Sinagogu oldu. Bu sinagogun tavanı 20 yıl önce çökmüştü ve çeşitli sorunları vardı. Ancak adım adım ilerleyerek bu sinagogun restorasyonunu gerçekleştirdik. Restorasyon sürecinde, tarihi dokuyu koruyarak modern tekniklerle sinagogu güçlendirdik. Bu süreçte birçok zorlukla karşılaştık, ancak Yahudi cemaatinin ve yerel halkın desteğiyle bu projeyi hayata geçirdik. Restorasyonun tamamlanmasının ardından sinagog, ibadete ve kültürel etkinliklere açıldı. Bu durum, Yahudi cemaatinin moralini yükseltti ve kültürel mirasın korunması adına önemli bir adım oldu.

Sinagoglar, sadece ibadet yerleri değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel etkinliklerin de merkezi konumunda. Yahudi cemaatinin sosyal ve kültürel ihtiyaçları göz önüne alındığında, sinagogların bu rolleri daha da önem kazanıyor. Örneğin, Beth Israel Sinagogu, İzmir'in en büyük

sinagoglarından biri ve burada düzenlenen etkinlikler cemaatin bir araya gelmesini sağlıyor. Sinagogların bu çok yönlü işlevi, cemaatin sosyal bağlarını güçlendiriyor ve kültürel mirasın yaşatılmasına katkı sağlıyor.

Havra Sokağı, İzmir'in Yahudi kültürel mirasının merkezi konumunda. Bu bölgede, sinagogların yanı sıra, Yahudi esnafların dükkânları ve tarihi yapılar bulunuyor. Havra Sokağı'nın canlandırılması ve turizme kazandırılması için çalışmalar yürütüyoruz. Bu kapsamda, sokakta bulunan tarihi binaların restorasyonu ve bölgenin tanıtımı için projeler geliştiriyoruz. Böylece, hem Yahudi kültürel mirasını korumayı hem de İzmir'in turizm potansiyelini artırmayı hedefliyoruz.

İzmir Yahudi Kültür Mirası Projesi'nin temel amacı, İzmir'deki Yahudi kültürel mirasını korumak ve tanıtmaktır. Bu kapsamda, sinagogların restorasyonu, Yahudi kültürüne dair etkinlikler düzenlenmesi ve eğitim programları oluşturulması gibi çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Projenin bir diğer önemli amacı ise, Yahudi cemaatinin sosyal ve kültürel bağlarını güçlendirmektir. Bu doğrultuda, sinagoglarda düzenlenen etkinlikler ve festivaller aracılığıyla, cemaatin bir araya gelmesini sağlıyoruz. Proje sayesinde, Yahudi kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılmasını ve bu mirasın yaşatılmasını hedefliyoruz.

Nükhet Everi: Son yıllarda bir de festival düzenleniyor. Ondan da bahsetmenizi rica edeceğim.,

Nesim Bencoya: İzmir Sefarad Kültür Festivali aracılığıyla Yahudi kültürünü tanıtıyoruz ve yerel yönetim ile halkın bu kültüre olan ilgisini artırmaya çalışıyoruz. Bu festivaller sayesinde Yahudi kültürüne dair farkındalık artıyor ve restorasyon projelerine destek sağlanıyor. Festival kapsamında sinagoglarda konserler, sergiler ve konferanslar düzenliyoruz. Böylece hem Yahudi cemaatinin hem de İzmir halkının bu kültürel mirası tanınmasını sağlıyoruz. Festivalin ilk yılı olan 2019'da, büyük bir katılım sağlandı ve bu durum bizi çok mutlu etti. Sinagoglarda gerçekleşen kültürel ve dini etkinlikler, sadece Yahudi cemaatinin değil, İzmir halkının da katılımını sağlıyor. Bu etkinlikler aracılığıyla, farklı kültürler arasında diyalog ve etkileşim mümkün oluyor. Yahudi kültür mirasının tanıtılması, aynı zamanda antisemitizmle mücadele için de önemli bir adım. Toplumsal diyalog ve kültürel etkileşim, toplumda hoşgörünün artmasına ve kültürel çeşitliliğin zenginlik olarak görülmesine katkı sağlıyor. İzmir Yahudi Kültür Mirası Projesi, bu açıdan da büyük bir öneme sahip.

Nükhet Everi: Gelecek projeleriniz nelerdir? Bunları da alarak sohbetimizi sonlandıralım.

Nesim Bencoya: Gelecekteki projelerimiz arasında daha fazla sinagogun restorasyonu ve Yahudi kültür mirasının korunması yer alıyor. Bu projeleri adım adım ilerleterek, İzmir'in Yahudi kültürünü ve mirasını gelecek nesillere aktarmayı hedefliyoruz. Restorasyon projeleri kapsamında, tarihi dokuyu koruyarak modern tekniklerle sinagogları yeniliyoruz. Ayrıca, Yahudi kültürüne dair eğitim programları ve etkinlikler düzenleyerek, genç neslin bu kültürü tanınmasını sağlıyoruz. Gelecekteki projelerimizde, uluslararası iş birlikleri ve fonlarla çalışmalarımızı daha da genişletmeyi planlıyoruz.